

**รายงานการประชุมทางวิชาการระดับชาติ
ด้านธุรกิจและเศรษฐกิจ ครั้งที่ 5 ประจำปี 2555
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**

**Proceeding of the 5th National Conference on
Business and Economy 2012
Faculty of Management Science
Khon Kaen University**

ดำเนินการโดย: ศูนย์วิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจอีสาน (ECBER)
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
โทรศัพท์ 0-4320-2566 โทรสาร 0-4320-2567
<http://www.ecberkku.com> E-mail : ecber.kku@gmail.com

สสว. >

DEC 2012

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ สุทชัย

ผู้ตรวจอ่านบทความวิจัย

รองศาสตราจารย์มันทนา สามารถ

รองศาสตราจารย์สุเมธ แก่นมณี

รองศาสตราจารย์อ่อนงค์นุช เทียนทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.กัลปพฤกษ์ ผิวทองงาม

รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี เจริญวานิช

รองศาสตราจารย์ ดร.นพมาศ สุวชาติ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภชัย ปทุมนากุล

รองศาสตราจารย์ ดร.นิติพล ภูตะโชติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพา แสนชัยธร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ก่อพงษ์ พลโยธา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิรชญา มณีเนตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวลฉวี แสงชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ สุทชัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรัชย์ จันทร์จรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรรณ ศรีเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดา สมสวัสดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรุณ ตันตระบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรงค์ หงส์งาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ นัยพินิจ

ดร.ศิริรักษ์ ขาวไชยมหา

ดร.สุทิน เทียนวิวัฒน์

ดร.ภูมิสิทธิ์ มหาสุวีระชัย

ดร.นงนิตย์ จันทร์จรัส

ดร.ชลฤทัย โกวรรณะกุล

การวิเคราะห์ปัจจัยและจัดกลุ่มการบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

Factor Analysis and Cluster Analysis Worship to Sacred Items (Guan Yu)

in Amphuer Muang, Nakornsawan Province

ประสพชัย พสุนนท์ (Prasopchai Prasunon)¹

คุณศิริ เจริญไชย(Khunsiri Charoenchai)**

เบญจวรรณ พันธุ์กัถ์ (Benjawan Pankub)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอู 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอู และ 3) เพื่อจัดกลุ่มผู้บูชาตามปัจจัยการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บูชาเทพเจ้ากวนอูที่ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์-เจ้าแม่ทับทิมในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์กลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านพฤติกรรมการเลือกบูชาเทพเจ้ากวนอู มีวัตถุประสงค์เพื่อความ เป็นสิริมงคล ความดีในการบูชาทุกเทศกาล สิ่งที่น่าบูชา คือ ดอกไม้/พวงมาลัย โดยทราบข้อมูลจากการสืบทอดของ บรรพบุรุษ ผู้บูชาเคยบนบานกับเทพเจ้ากวนอู และบนบานในเรื่องการทำธุรกิจและการค้า สิ่งที่น่ามาแก้บนมากที่สุด คือ ถวายของครบเครื่อง 2) ปัจจัยการบูชาเทพเจ้ากวนอูมี 12 ด้าน คือ ด้านประโยชน์ต่อผู้บูชา ด้านพิธีกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความเชื่อ ด้านความสะดวก ด้านความศรัทธา ด้านความเป็นมา ด้านการบูชา ด้านการคุ้มครอง ด้านความศักดิ์สิทธิ์ ด้านความนิยมของผู้บูชา และด้านกระบวนการ และ 3) การจัดกลุ่มผู้บูชาที่บูชาเทพเจ้ากวนอู แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บูชาเพราะการบริหารจัดการ 2) กลุ่มผู้บูชาเพราะความเลื่อมใส และ 3) กลุ่มผู้บูชาเพราะความเชื่อมั่นในการ บูชาและพิธีกรรม

คำสำคัญ : เทพเจ้ากวนอู การวิเคราะห์ปัจจัย การจัดกลุ่ม

Abstract

The research aimed 1) To study the behavior of people who worship toward sacred items (Guan Yu) 2) To analysis the factor that effect to people who worship toward sacred items (Guan Yu) 3) Clustered group tenants of people by following their reason for holy. The data was collected by questionnaire which distributed to 400 people who came to worship Guan Yu at Joss house (Te-pa-rak and Tub-tim) at Amphuer Muang, Nakornsawan Province and analyzed by descriptive statistic (percentage, mean, standard deviation, factor analysis, cluster Analysis). The study revealed that 1) they believed that Guan Yu can bring favorable thing,

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

worship every festival, offered sacrifice with flower/garland, received information of sacred item from forefathers, vowed about their business and paid off a bet by full set of items 2) There are 12 worship factors that consisted of worshiper benefit, rite, environment, belief, convenience, faith, background, worship, protection, magical power, worshiper's favor and process 3) it could be classified into 3 main groups which were people who worship because of good management , faithfulness group and be confident in worship and rite.

Keywords: Factor Analysis, Clustering Analysis, Sacred Items (Guan Yu)

บทนำ

วิถีชีวิตของคนไทยปะปนอยู่กับความเชื่อมากมาย ทั้งความเชื่อตามประเพณีจีน ความเชื่อตามประเพณีพราหมณ์ และความเชื่อตามตะวันตก ดังนั้น วิถีชีวิตของคนไทยจึงผสมผสานไปด้วยความหลากหลายทางความเชื่อ และมีการผสมผสานความเชื่อเป็นอย่างดี (คณัย จันทรเจ้าฉาย, 2551) ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีจำนวนมาก และกระจัดกระจายอยู่ทั่วทุกมุมโลก มีการถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในความเชื่อต่างๆ ในตำนานเรื่องราวของจิตวิญญาณและเรื่องพื้นบ้านปรัมปราตามประเพณีที่สืบทอดกันมาหลายพันปี ไม่ว่าชาวจีนจะอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่ใดก็ตาม จะนำประเพณีของตนไปด้วย โดยจะพยายามรักษายาขนบธรรมเนียม และประเพณีของตนตามสภาพ ทำให้วิธีการดำเนินชีวิตและความเชื่อต่างๆ ไม่แตกต่างกัน ความเชื่อของคนจีนนั้นมีอยู่มากมายซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันภายในชุมชนของตน บ้างก็เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าหรือความเร้นลับของโชคชะตา บ้างก็เป็นเรื่องของโชคกลางหรือผีบางเทวดา ซึ่งไม่มีพื้นฐานความจริงเลย (เชวาร์พจน์ โพธิ์เจริญ, 2532)

ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชาวจีน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากการอพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ ถ่ายทอดสู่ลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีน และผ่านการขัดเกลาปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยทั้งความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าและการละเล่นต่าง ๆ ความเชื่อเหล่านั้นมาจากศาสนาพุทธ มหายาน ลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื้อรวมกัน นครสวรรค์เป็นเมืองต้นน้ำเจ้าพระยา มีอีกชื่อที่คนทั่วไปรู้จักคือ “ปากน้ำโพ” เดิมมีการสันนิษฐานว่าชื่อ “ปากน้ำโพ” และมีการพูดผิดเพี้ยนมาจนถึงปัจจุบัน ชาวจีนหลายเชื้อสายที่อพยพมาตั้งรกรากทำมาหากิน จะอาศัยอยู่ริมแม่น้ำน่านเรียกว่า “แควใหญ่” และบริเวณ “ต้นแม่น้ำเจ้าพระยา” คือตลาดปากน้ำโพ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก บรรพบุรุษของชาวจีนนับถือเทพเจ้าเมื่อมาตั้งรกรากที่ใดได้นำเอาเทพเจ้าที่ตนนับถือติดตัวมาด้วย ชาวจีนปากน้ำโพ เช่นกัน เจ้าพ่อเทพารักษ์ เจ้าพ่อกวนอู เจ้าแม่ทับทิม เจ้าแม่สวรรค์ โดยตั้งศาลขึ้น 2 ศาล คือ ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศตะวันออกของตลาดปากน้ำโพ และศาลเจ้าแม่ทับทิม ริมฝั่งแม่น้ำปิงที่บ้านหน้าผาทิศเหนือของตลาดน้ำโพ (สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณยุพา นพริกและคณะ (2549) ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแห่เจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ คือ ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ความเป็นสิริมงคล การปกป้องรักษา เครื่องเซ่นไหว้ ความเป็นสิริมงคล และการค้าขาย 2) ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมได้แก่ พิธีกรรมของศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพ และพิธีกรรมของประชาชนชาวปากน้ำ

โพ กวนอูในนวนิยายโบราณ “นวนิยายสามก๊ก” นั้นเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี และรักชาติมาก ท่านจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งศีลธรรมจรรยาที่ชาวจีนสืบทอดกันมา ในสมัยราชวงศ์ซ่งนั้น กวนอูได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “องค์จักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่” และเมื่อรวมกับนักปราชญ์จึงจะกลายเป็น “เทพบู๊นและบู๊” หรือ “เทพแห่งการรบและเทพแห่งปรัชญา” วัดเทพเจ้ากวนอูมีอยู่มากมายไม่ว่าจะในประเทศจีนหรือต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้คนจะมาอธิษฐานขอความสงบสุขปราศจากความชั่วร้ายและอันตรายต่างๆ จากท่านแล้วนั้น พวกเขายังอธิษฐานขอความ โชคดี ร่ำรวย จาก ท่าน อีก ด้วย (ม อ ล ก า จ ค ล เซ อ ร , 2551)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยการบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ และจัดกลุ่มผู้บูชาตามปัจจัยดังกล่าว โดยการใช้แบบสอบถามที่สร้างจากส่วนประสมทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) ซึ่งทำให้ทราบถึงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความเชื่อในการบูชาเทพเจ้าที่ได้รับการสืบทอดและคงดำรงอยู่มากจนถึงปัจจุบันในจังหวัดนครสวรรค์ อีกทั้งทำให้เข้าใจถึงอิทธิพลต่อความเชื่อที่มีการผสมผสานร่วมกับวิถีชีวิตของชาวจังหวัดนครสวรรค์ และคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อจัดกลุ่มผู้บูชาตามปัจจัยการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจผู้ที่บูชาเทพเจ้ากวนอู เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีประชากรเป้าหมายของการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งทำการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการใช้การวิเคราะห์ปัจจัยในการสกัดปัจจัย (Factor Analysis) จากนั้นนำปัจจัยที่ได้ไปใช้ในการจัดกลุ่ม (Cluster Analysis)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีผู้ที่มาสักการะเทพเจ้ากวนอูเป็นจำนวนมาก หรือกล่าวได้ว่าประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีขนาดใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวอย่างตามแนวทางของ Yamane (ประสพชัย พุสนนท์, 2553) โดยกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 หรือระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งทำให้ได้ขนาดตัวอย่างใกล้เคียง 400 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิด โดยในแต่ละหัวข้อเลือกตอบได้เพียงข้อเดียวเท่านั้น ได้แก่ เพศ , ช่วงอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เชื้อชาติ ศาสนา และแหล่งที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอูใน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคารพบูชาเทพเจ้ากวนอูในจังหวัดนครสวรรค์ จากกรอบแนวความคิด

ด้านส่วนประสมทางการตลาด แนวคิดด้านความเชื่อ ความศรัทธา ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4. ขั้นตอนการวิจัย

4.1 ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษารอบแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัย จากหนังสือ วารสาร และบทความที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

4.2 ร่างแบบสอบถามให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทางการวิจัย โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ความเชื่อ และความศรัทธา เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนแบบสอบถาม

4.3 นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ในด้าน พฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการตลาด เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในแบบสอบถาม โดยเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) มากกว่า 0.50 และโดยภาพรวมแบบสอบถามมีค่า IOC เท่ากับ 0.72 (ประสพชัย พสุนนท์, 2553)

4.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองกับกลุ่มผู้สักระเทศเจ้ากวนอูในศาลเจ้ากวนอูที่ตำบลพลับ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 40 คน พบว่าแบบสอบถามมีความเชื่อของสัมประสิทธิ์แอลฟาคอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.975 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง (สรชัย พิสารบุตร เสาวรส ใหญ่สว่าง และปรีชา อัสวเดชาบุตร, 2549)

4.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อมั่นไปเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่ศาลเจ้าพ่อเทพารักษ์ และเจ้าแม่ทับทิม โดยเทพเจ้ากวนอูได้ประดิษฐานอยู่ในศาลดังกล่าว จำนวน 400 ชุด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

5.1 สถิติพรรณนา ในส่วนของข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ พฤติกรรมและการบูชาเทพเจ้ากวนอู ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของประเด็นคำถามในแต่ละด้านในแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวทางของประสพชัย พสุนนท์ (2553) รายละเอียด ดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 คือ ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 คือ ระดับมาก 6 คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 คือ ระดับปานกลางคะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 คือ ระดับน้อย และคะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 คือระดับ น้อยที่สุด

5.2 การวิเคราะห์ปัจจัยการเลือกบูชาเทพเจ้ากวนอู โดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก ในกรณีที่ไม่สามารถให้ความหมายของปัจจัยได้ผู้วิจัยจะหมุนแกนด้วยวิธีการ Varimax with Kaiser Normalization เกณฑ์การพิจารณาปัจจัย คือ ค่า Eigenvalues ต้องมากกว่า 1 และค่า Factor Loading มีค่าสัมบูรณ์มากกว่า 0.71 (Comrey and Lee, 1992)

5.3 การจัดกลุ่มผู้บูชาเทพเจ้ากวนอู ใช้วิธีการวิเคราะห์กลุ่มแบบ K-Means สำหรับจัดกลุ่มผู้บูชาเทพเจ้ากวนอู เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนมากกว่า 200 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทดสอบด้วยวิธีการวิเคราะห์กลุ่มแบบ K-Means เพื่อพิจารณาหาจำนวนกลุ่มที่สามารถอธิบายความได้อย่างเหมาะสมที่สุด (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2544)

ผลการวิจัย

1. ผู้บุขาทุพเจ้ากวนอู ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.2) มีอายุระหว่าง 26-40 ปี (ร้อยละ 38.5) สถานภาพโสด (ร้อยละ 40.8) ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 28.0) มีอาชีพค้าขาย (ร้อยละ 25.8) รายได้สุทธิต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท (ร้อยละ 39.5) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-5 คน (ร้อยละ 57.5) มีเชื้อชาติไทย (ร้อยละ 77.5) นับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 99.3) และแหล่งที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลจังหวัดนครสวรรค์ (ร้อยละ 45.5)

2. พฤติกรรมการเลือกบุขาทุพเจ้ากวนอู ผู้บุขามีวัตถุประสงค์ในการบุขาทุพเจ้ากวนอูเพื่อความเป็นสิริมงคล (ร้อยละ 29.0) มีความถี่ในการบุขาทุพเจ้ากวนอูในทุกวันเทศกาล (ร้อยละ 72.8) สิ่งที่น่าสนใจบุขาทุพเจ้ากวนอู (ร้อยละ 71.0) โดยทราบข้อมูลจากการสืบทอดของบรรพบุรุษ (ร้อยละ 52.3) ผู้บุขาคอยบนบาลกับบุขาทุพเจ้ากวนอู (ร้อยละ 50.8) และบนบาลในเรื่อง การทำธุรกิจและการค้า (ร้อยละ 26.3) สิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดคือ ถวายของครบเครื่อง (ร้อยละ 48.3) การบุขาทุพเจ้ากวนอูใช้ธูปจำนวน 3 ดอก (ร้อยละ 86) มีการขอพรมากในเรื่อง โชคลาภ/การเงิน (ร้อยละ 26.8) ผู้บุขาส่วนใหญ่รู้จักบุขาทุพเจ้ากวนอูจากเรื่องเล่า (ร้อยละ 50.03) และได้รับอิทธิพลการบุขาทุพเจ้ากวนอูจากครอบครัว (ร้อยละ 42.8) ผู้บุขามักเคารพบุขาทุพเจ้ากวนอูตามวันเทศกาลต่างๆ (ร้อยละ 39.3) มีความเชื่อว่า บุขาทุพเจ้ากวนอู เป็นบุขาทุพแห่งความสำเร็จ (ร้อยละ 49.5) มีการบุขาทุพเจ้ากวนอูมาก ในช่วงเทศกาลตรุษจีน (ร้อยละ 83.5) บ้านของผู้บุขามีเทวรูปหรือรูปภาพของบุขาทุพเจ้ากวนอู (ร้อยละ 56.5) เป็นบุขาทุพเจ้ากวนอูปรางค์ประทับนั่งครองเมือง (ร้อยละ 20.5) ได้จากการเช่าซื้อด้วยตนเอง (ร้อยละ 32) จำนวน 1 องค์ (ร้อยละ 40.8) นอกจากบุขาทุพเจ้ากวนอู ส่วนใหญ่จะนับถือเจ้าแม่กวนอิม (ร้อยละ 92.8) และผู้บุขาคอยมีประสบการณ์เรื่องช่วยทำให้ประสบความสำเร็จ (ร้อยละ 35.8)

3. เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยการบุขาทุพเจ้ากวนอู ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน พบว่ามีปัจจัย 12 ด้าน (ค่า Factor Loading มากกว่า 0.71) สามารถอธิบายความแปรปรวนการบุขาทุพเจ้ากวนอูได้ร้อยละ 80.521 รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1 โดยจำแนกแต่ละปัจจัยดังนี้

3.1 ปัจจัยที่ 1 มีค่า Eigenvalues = 5.562 ความแปรปรวนร้อยละ 11.123 เรียกปัจจัยนี้ว่า ปัจจัยด้านประโยชน์ต่อผู้บุขา ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ผู้บุขามีสมาธิทางด้านการเรียนดีขึ้น ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.732) 2) ผู้บุขามีสมาธิในการทำงานดีขึ้น ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.770) และ 3) ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.848)

3.2 ปัจจัยที่ 2 มีค่า Eigenvalues = 5.480 ความแปรปรวนร้อยละ 10.960 เรียกปัจจัยนี้ว่า ปัจจัยด้านพิธีกรรม ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) พิธีกรรมทางด้านการเสริมดวงชะตา ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.903) 2) พิธีกรรมในเรื่องของการแก้ปีชง ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.843) 3) ความเชื่อของพิธีกรรมในคนไทยเชื้อสายจีน ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.848) และ 4) ประเพณีการแห่บุขาทุพเจ้ากวนอูในเทศกาลตรุษจีน ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.835)

3.3 ปัจจัยที่ 3 มีค่า Eigenvalues = 5.245 ความแปรปรวนร้อยละ 10.492 เรียกปัจจัยนี้ว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 2 ตัวแปร คือ 1) อิทธิพลทางด้านครอบครัวที่มีการนับถือเดิมอยู่ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.893) และ 2) ความมีชื่อเสียงของบุขาทุพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.830)

3.4 ปัจจัยที่ 4 มีค่า Eigenvalues = 3.148 ความแปรปรวนร้อยละ 6.296 เรียกปัจจัยนี้ว่า ปัจจัยด้านความ

เชื้อ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ความเชื่อในเรื่องของร่างทรงเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.880) 2) ความเชื่อทางด้านความเป็นสิริมงคลในชีวิต ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.813) และ 3) ความเชื่อทางด้านโชคกลาง ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.837)

3.5 ปัจจัยที่ 5 มีค่า Eigenvalues = 3.109 ความแปรปรวนร้อยละ 6.219 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านความสะดวก** ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) มีความสะดวกต่อการเดินทาง ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 1.030) 2) มีการแจกของบูชาตามเทศกาลต่างๆ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 1.019) 3) สะดวกต่อการมาเก็บเงิน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.926) และ 4) สิ่งอำนวยความสะดวกในการบูชา เช่น รูปเทียน ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.920)

3.6 ปัจจัยที่ 6 มีค่า Eigenvalues = 2.884 ความแปรปรวนร้อยละ 5.768 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านความศรัทธา** ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) ความสง่างามของเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.749) 2) ความน่าเกรงขามของเทวรูปเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.824) และ 3) อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.734)

3.7 ปัจจัยที่ 7 มีค่า Eigenvalues = 2.755 ความแปรปรวนร้อยละ 5.510 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านความเป็นมา** ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) อิทธิพลด้านความเชื่อของเทพเจ้าเงิน ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.773) 2) ค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีน ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 1.139) 3) ตำนานของเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.914) 4) อิทธิพลความเชื่อจากวรรณกรรมจีนเรื่องสามก๊ก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.899) และ 5) การยอมรับจากคนในสังคมมากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.944)

3.8 ปัจจัยที่ 8 มีค่า Eigenvalues = 2.660 ความแปรปรวนร้อยละ 5.321 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านการบูชา** ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) การรับเข้าเป็นลูกศิษย์ของเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.843) 2) มีเทวรูป/รูปภาพที่กราบไหว้บูชาที่บ้าน ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 1.028) และ 3) ความสำคัญของการเลือกบูชาเทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.805)

3.9 ปัจจัยที่ 9 มีค่า Eigenvalues = 2.367 ความแปรปรวนร้อยละ 4.735 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านการคุ้มครอง** ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) การคุ้มครองป้องกันภัย ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.791) 2) ความเชื่อทางด้านความแคล้วคลาด ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.761) 3) ทำให้การเดินทางปลอดภัย ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.735) และ 4) การบูชาเทพเจ้ากวนอูทำให้รู้สึกสบายใจ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.759)

3.10 ปัจจัยที่ 10 มีค่า Eigenvalues = 2.367 ความแปรปรวนร้อยละ 4.734 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านความศักดิ์สิทธิ์** ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) ความศักดิ์สิทธิ์ทางการประทานพร ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.809) 2) ความน่าเชื่อถือของพิธีกรรมต่างๆ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.710) 3) ความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องของดวงจิตที่สถิตย์ในศาลเจ้า ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.795) 4) การไหว้เทพเจ้ากวนอูช่วยเสริมบารมี ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.802) และ 5) ความเชื่อทางด้านการบนบาน ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.777)

3.11 ปัจจัยที่ 11 มีค่า Eigenvalues = 2.366 ความแปรปรวนร้อยละ 4.731 เรียกปัจจัยนี้ว่า **ปัจจัยด้านความนิยมของผู้บูชา** ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ การบูชาช่วยให้มีอำนาจบารมี ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.809) 2) จำนวนคนที่มาเก็บเงิน ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.813) และ 3) จำนวนผู้ที่มากราบไหว้บูชา ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.851) เทพเจ้ากวนอูที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 2.65$, S.D. = 1.034)

3.12 ปัจจัยที่ 12 มีค่า Eigenvalues = 2.316 ความแปรปรวนร้อยละ 4.632 เรียกปัจจัยนี้ว่า ปัจจัยด้าน
0.964) และ 3) มีขั้นตอนการบูชาที่มีแบบแผนกระบวนการ ประกอบด้วย 3 ตัวแปร คือ 1) วิถีบูชาสิ่งของที่นำไป
ไหว้เทพเจ้ากวนอู ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = $\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.926)

ตาราง 1 การวิเคราะห์ปัจจัยการเลือกภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจัย	Factor Loading	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความสำคัญ
ปัจจัยที่ 1 ด้านประโยชน์ต่อผู้บูชา (Eigenvalues = 5.562 และ %Variance = 11.123)				
ผู้บูชาที่มีสมาธิทางการเรียนดีขึ้น	0.880	3.90	0.732	มาก
ผู้บูชาที่มีสมาธิในการทำงานดีขึ้น	0.794	3.79	0.770	มาก
ช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิต	0.779	4.25	0.848	มาก
ปัจจัยที่ 2 ด้านพิธีกรรม (Eigenvalues = 5.480 และ %Variance = 10.960)				
พิธีกรรมทางการเสริมดวงชะตา	0.800	4.20	0.903	มาก
พิธีกรรมในเรื่องของการแก้ปวง	0.786	4.32	0.843	มาก
ความเชื่อของพิธีกรรมในคนไทยเชื้อสายจีน	0.712	4.20	0.848	มาก
ประเพณีการแห่เทพเจ้ากวนอูในเทศกาลตรุษจีน	0.707	4.29	0.835	มาก
ปัจจัยที่ 3 ด้านสิ่งแวดล้อม (Eigenvalues = 5.245 และ %Variance = 10.492)				
อิทธิพลทางด้านครอบครัวที่มีการนับถือเดิมอยู่	0.710	3.99	0.893	มาก
ความมีชื่อเสียงของเทพเจ้ากวนอู	0.704	3.92	0.830	มาก
ปัจจัยที่ 4 ด้านความเชื่อ (Eigenvalues = 3.148 และ %Variance = 6.296)				
ความเชื่อในเรื่องของร่างทรงเทพเจ้ากวนอู	0.850	3.72	0.880	มาก
ความเชื่อทางด้านความเป็นสิริมงคลในชีวิต	0.820	3.86	0.813	มาก
ความเชื่อทางด้าน โชคลาภ	0.788	3.92	0.837	มาก
ปัจจัยที่ 5 ด้านความสะดวก (Eigenvalues = 3.109 และ %Variance = 6.219)				
มีความสะดวกต่อการเดินทาง	0.813	3.99	1.030	มาก
มีการแจกของบูชาตามเทศกาลต่างๆ	0.791	4.02	1.019	มาก
สะดวกต่อการนำของมาเก็บ	0.788	3.82	0.926	มาก
สิ่งอำนวยความสะดวกในการบูชา เช่น รูป เทียน	0.766	4.21	0.920	มาก
ปัจจัยที่ 6 ด้านความศรัทธา (Eigenvalues = 2.884 และ %Variance = 5.768)				
ความสง่างามของเทพเจ้ากวนอู	0.866	4.01	0.749	มาก
ความน่าเกรงขามของเทวรูปเทพเจ้ากวนอู	0.785	4.14	0.824	มาก
อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของเทพเจ้ากวนอู	0.747	4.03	0.734	มาก
ปัจจัยที่ 7 ด้านความเป็นมา (Eigenvalues = 2.755 และ %Variance = 5.510)				
อิทธิพลด้านความเชื่อเทพเจ้าจีน	0.811	3.84	0.773	มาก
ค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีน	0.774	4.07	1.139	มาก

ตาราง 2 การจัดกลุ่มการเลือกภูษาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยวิธี K-Means ตามคะแนนการวิเคราะห์บั้งจัญ (ค่า Final cluster Centers)

บั้งจัญ	กลุ่ม		
	กลุ่มผู้ที่บูชาเพราะการบริหารจัดการ	กลุ่มผู้ที่บูชาเพราะความเลื่อมใส	กลุ่มผู้ที่บูชาเพราะความเชื่อมั่นในการบูชาและพิธีกรรม
ด้านกระบวนการ	1.14609	-1.20395	0.03769
ด้านความสะดวก	0.97850	-0.76442	-0.59832
ด้านการคุ้มครอง	0.91271	-0.59101	-0.05008
ด้านสิ่งแวดล้อม	0.79404	-0.14091	-0.11257
ด้านประโยชน์	0.66486	-1.10042	-0.13045
ด้านความเชื่อ	-0.15076	1.07632	-0.02744
ด้านความศักดิ์สิทธิ์	-0.62729	0.81618	0.19356
ด้านความศรัทธา	-0.20744	0.75826	-0.05346
ด้านการบูชา	-0.05850	-1.36741	0.87615
ด้านพิธีกรรม	-0.39549	-1.55326	0.82986
ด้านความเป็นมา	-0.67970	-0.41785	0.73976
ด้านความนิยมของผู้บูชา	-0.03059	-0.28788	0.62935
จำนวนคน (ร้อยละ)	90 (22.5)	20 (5)	290 (72.5)

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์บั้งจัญและจัดกลุ่มการบูชาเทพเจ้ากวนอูในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านประชากรศาสตร์ พบว่า ผู้บูชาเทพเจ้ากวนอู ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-40 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพค้าขาย รายได้สุทธิต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท จำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-5 คน เชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ และแหล่งที่อยู่อาศัยในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลจังหวัดนครสวรรค์

2. ด้านพฤติกรรมการเลือกบูชาเทพเจ้ากวนอู พบว่าผู้บูชามีวัตถุประสงค์ในการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล สอดคล้องกับ กัณฐิณี มานะกิจ, กำจัด อินชุงษ์ และคณะ (2547) ศึกษาเรื่องความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติของชาวไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ชีวิต ผู้บูชามักจะมีเทวรูปหรือรูปภาพของเทพเจ้ากวนอูไว้ภายในบ้านสอดคล้องกับณัฐ์ เขาวนพูนผล (2550) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคในการบูชาพระธาตุจำลอง 12 ปีนักษัตร ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัด

เชียงใหม่ พบว่า มีความเชื่อความศรัทธาในองค์พระธาตุและต้องการนำมาบูชาไว้ที่บ้าน ผู้บูชาส่วนใหญ่ทราบประวัติเทพเจ้ากวนอูจากเรื่องเล่า และได้บูชาสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ การบูชาเทพเจ้ากวนอูได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากครอบครัวสอดคล้องกับ กัณฐิณี มานะกิจ, กำจัด อินชุงพงษ์ และคณะ (2547) พบว่า การที่ครอบครัวบูชาเทพเจ้าส่งผลให้เริ่มหาสิ่งที่เป็นมงคลมาไว้บูชา

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกบูชาเทพเจ้ากวนอู ในอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่ามีปัจจัยหลัก 12 ด้าน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกบูชาเทพเจ้ากวนอูมากที่สุด คือ ด้านประโยชน์ต่อผู้บูชา รองลงมา ด้านพิธีกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความเชื่อ ด้านความสะดวก ด้านความศรัทธา ด้านความเป็นมา ด้านการบูชา ด้านการคุ้มครอง ด้านความศักดิ์สิทธิ์ ด้านความนิยมของผู้บูชา และด้านกระบวนการ ตามลำดับ

4. จากการวิเคราะห์หากลุ่มผู้บูชาเทพเจ้ากวนอู สามารถแบ่งกลุ่มผู้บูชาเทพเจ้ากวนอูออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บูชาเพราะการบริหารจัดการ กลุ่มผู้บูชาเพราะความเลื่อมใส และกลุ่มผู้บูชาเพราะความเชื่อมั่นในการบูชาและพิธีกรรม

จากการสรุปผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยได้อภิปรายเพิ่มเติมตามประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้บูชาเพราะการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ

1.1 ปัจจัยด้านประโยชน์ต่อผู้บูชา พบว่า การบูชาเทพเจ้ากวนอูนั้น จะส่งผลให้ผู้บูชาที่มีสิทธิทั้งการเรียนการทำงานที่ดี จินนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตของผู้บูชาเทพเจ้ากวนอู โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิรัสสา คชาชีวะ (2527) ที่ศึกษาเรื่องคติความเชื่อและรูปแบบของพระพินเนสวรที่พบในประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้ผู้บูชาเกิดความคิดว่าความสำเร็จดังกล่าวมีผลมาจากการบูชาพระพินเนสวร

1.2 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้บูชาเทพเจ้ากวนอูส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวที่มีการนับถือเดิมอยู่ ซึ่งหมายถึงการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้สอดคล้องกับผลการวิจัยของปรารณา จันทรพันธ์ (2542) ซึ่งศึกษาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่และชุมชนประมง กรณีศึกษาเจ้าแม่เกาะจิก จังหวัดจันทบุรี พบว่าความเชื่อในเจ้าแม่เกาะจิก มีการถ่ายทอดผ่านทางคนแก่หรือปู่ย่าตายายที่อยู่ในครัวเรือน พ่อแม่เองก็เป็นตัวแบบในการประกอบพิธีกรรมหรือแสดงออกถึงความศรัทธาให้ลูกเห็นจึงมีความสืบเนื่องกันมา อีกทั้งความมีชื่อเสียงของเทพเจ้ากวนอูที่มีความสำคัญในระดับมาก จึงทำให้มีการบูชาเทพเจ้ากวนอูมากขึ้น

1.3 ปัจจัยด้านความสะดวก พบว่า ผู้ที่ต้องการบูชาเทพเจ้ากวนอูให้ความสำคัญมากกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้รับจากการบูชา เช่น รูปเทียน การแจกของบูชาตามเทศกาลต่างๆ ความสะดวกต่อการเดินทาง และความสะดวกต่อการนำของมาแก้บน

1.4 ปัจจัยด้านการคุ้มครอง พบว่า ผู้บูชาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่าการบูชาเทพเจ้ากวนอูทำให้ผู้รู้สึกสบายใจจากการเดินทาง การคุ้มครองให้แคล้วคลาดปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเฉลิมรัฐ ขนอม (2544) ได้ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า รูปเคารพเจ้าแม่กวนอิมสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บและความแคล้วคลาดได้

1.5 ปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า ผู้ที่บูชาในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญมากกับขั้นตอนการบูชาที่มีแบบแผน แต่จะให้ความสำคัญปานกลางกับสิ่งของที่นำไปไหว้เทพเจ้ากวนอูและวิบุชาเทพเจ้ากวนอูที่ถูกต้อง

2. กลุ่มผู้ที่บูชาเพราะความเลื่อมใส ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ

2.1 ปัจจัยด้านความเชื่อ พบว่า ผู้ที่มีความเลื่อมใสต่อเทพเจ้ากวนอูจะให้ความสำคัญในระดับมากกับปัจจัยด้านความเชื่อที่ประกอบด้วยความเชื่อทางด้าน โชคลาภ ความเป็นสิริมงคลในชีวิต และเรื่องของร่างทรงเทพเจ้ากวนอู โดยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประสพชัย พสุนนท์ และ กานติมา วิริยวุฒิไกร (2554) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยและพฤติกรรมการบูชาพระพิฆเนศวรของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี พบว่าปัจจัยด้านความเชื่อ เป็นปัจจัยที่กลุ่มผู้บูชาให้ความสำคัญระดับมาก

2.2 ปัจจัยด้านความศักดิ์สิทธิ์ พบว่า ผู้ที่บูชาเทพเจ้ากวนอูในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการเสริมบารมีให้กับผู้บูชา ความสมหวังจากการบนบาน และการประทานพร จากดวงจิตของเทพเจ้ากวนอูที่สถิตย์อยู่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญุณี ประกอบชาติ (2552) ได้ศึกษาพิธีกรรมการบูชาแม่ย่านางเรือในกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า แม่ย่านางเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวประมงให้ความเคารพมาก โดยเชื่อว่าจะสถิตย์อยู่ที่หัวเรือ ช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากการทำมาหากิน และเชื่อว่าเมื่อมีการบนบานศาลกล่าวแล้วจะได้ผลตามที่ขอไว้ด้วย

2.3 ปัจจัยด้านความศรัทธา พบว่าความน่าเกรงขามของเทวรูปเทพเจ้ากวนอู ความสง่างาม และอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ส่งผลให้ผู้บูชาเกิดความเลื่อมใสและความศรัทธาสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระปลัด สิริภทฺโท(2553) พบว่า ประชาชนจังหวัดหนองคายมีความศรัทธาเกี่ยวกับองค์พระธาตุหล้าหนองในเรื่องของอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ที่ลดบันดาลให้ผู้บูชาแคล้วคลาด และเสริมความเป็นสิริมงคล

3. กลุ่มผู้ที่บูชาเพราะความเชื่อมั่นในการบูชาและพิธีกรรม ประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ

3.1 ปัจจัยด้านการบูชา พบว่า ผู้ที่บูชาเทพเจ้ากวนอูให้ความสำคัญกับการบูชาเทพเจ้ากวนอูมาก ไม่ว่าจะเป็นเป็นที่ศาลเจ้า หรือเทวรูป/รูปภาพบูชาที่บ้านเพราะมีความเชื่อเมื่อบูชาแล้วจะเกิดความเป็นสิริมงคลในชีวิต สอดคล้องกับณัชชา ชินธิป (2548) พบว่า การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การบูชาเตี้ยจูเอี้ย การบูชาบรรพบุรุษ มีความเชื่อว่าถ้าทำการบูชาสม่ำเสมอเป็นการของคนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่ก็เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ทั้งชีวิตของตนเอง

3.2 ปัจจัยด้านพิธีกรรม พบว่า จากความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีน มักมีความเชื่อเรื่องการเสริมดวงชะตา การแก้ปชง รวมถึงการแห่เทพเจ้า จนกลายเป็นพิธีกรรมสืบเนื่องกันมา ซึ่งสอดคล้องกับ สรรณู เพชรรัถย์ (2545) พบว่า ศาลเจ้าเป็นศูนย์กลางในการประกอบพิธีกรรม และเป็นที่แสดงสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆ โดยผู้ที่บูชาในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับด้านพิธีกรรมในระดับมากสอดคล้องกับผลการศึกษาของประภาวดี จตุวิริยะพรชัย (2538) พบว่า ชาวชาวจีนแคะมีการปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมในเรื่องเจ้าพ่อกวนอูอยู่ในระดับมาก

3.3 ปัจจัยด้านความเป็นมา พบว่า ผู้ที่บูชาเทพเจ้ากวนอูในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญมากกับความ เป็นมาที่ ได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากคำนิยามของคนไทยเชื้อสายจีน ความเชื่อของเทพเจ้า ความเชื่อจากวรรณกรรม และตำนานของเทพเจ้ากวนอู จึงส่งผลให้เทพเจ้ากวนอูได้รับการยอมรับจากคนในสังคมอย่างมาก

3.4 ปัจจัยความนิยมของผู้บูชา พบว่า ผู้ที่บูชาเทพเจ้ากวนอูในกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับจำนวนผู้ที่มากราบไหว้บูชา จำนวนคนที่มาแก้บนในระดับมาก เพราะจะส่งผลให้บุคคลในกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นต่อเทพเจ้ากวนอูเพิ่มขึ้น รวมถึงถ้าการบูชาช่วยให้มีอำนาจบริวารแล้วจะยังมีความเชื่อมั่นมากขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรที่ให้ความรู้ที่ถูกต้องในการบูชาเทพเจ้ากวนอู ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านต่างๆ ต่อผู้ที่มาเคารพบูชา ทั้งในกลุ่มกลุ่มผู้ที่บูชาเพราะการบริหารจัดการ กลุ่มผู้ที่บูชาเพราะความเลื่อมใส และกลุ่มผู้ที่บูชาเพราะความเชื่อมั่นในการบูชาและพิธีกรรม เพราะปัจจัยต่างๆ ในการบูชาสะท้อนถึงแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่คู่สังคมไทย

2. ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ความเชื่อความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องของเทพเจ้าองค์อื่นๆ เช่นความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้าพ่อเสือ พระพรหม พระศิวะ ท้าวเวสสุวรรณ เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เจ้าแม่อุมา เจ้าแม่รัศมี เจ้าแม่กาลี เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัญฉุณี มานะกิจ, กำจัด อินชุงพษ์ และคณะ . 2547. ความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติของชาวไทยเชื้อสายจีน ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

กัลยา วาณิชย์บัญชา. 2544. การใช้ SPSS for Windows ใน การวิเคราะห์ข้อมูลเวอร์ชัน 7-10. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ครรชิตพล ยศพรไพบูลย์, เดช ชูจันทร์ และคณะ. 2551. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เข้าบูชารองคักุคความรามเทพ ของประชาชนทั่วไป ในเขตกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

จิรัสสา คุษาชีวะ. 2527. คติความเชื่อและรูปแบบของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เฉลิมรัฐ ขนอม. 2544. ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่กวนอิมของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชญานี ประกอบชาติ. 2552. ศึกษาพิธีกรรมการบูชาแม่เรือในกลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน ตำบลปากน้ำปราณ อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. เวทีการประชุมวิชาการ ระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2552 ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เชาวน์พจน์ โพธิ์เจริญ. 2532. ความเชื่อชาวจีน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท นานมี จำกัด.

ณัฐ เชาวน์พูนผล. 2550. พฤติกรรมผู้บริโภคในการเข้าบูชาพระธาตุจำลอง 12 ปีนักษัตรในเขตอำเภอ เมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ณัชชา ชินธิป. 2548. โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ. สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

คณัย จันทรเจ้าฉาย [ออนไลน์]. ความเชื่อกับกระแสนิยม. เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2554 เข้าได้ จาก <http://www.brandage.com/Modules/DesktopModules/Article/ArticleDetail.aspx?tabID=7&ArticleID>
ประสพชัย พสุนนท์. 2553. การวิจัยตลาด 1. นครปฐม : บริษัท เพชรเกษม พรินติ้ง กรุ๊ป
ประสพชัย พสุนนท์ และ กานติมา วิริยวุฒิไกร. 2554. ปัจจัยและพฤติกรรมการบูชาพระพินเนศวรของนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี. และสังคมศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 6 กรกฎาคม – ธันวาคม 2554: 27 – 38.

ประภาวดี จตุวิริยะพรชัย. 2538. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวจีนกลุ่มภาษาต่างๆ ในจังหวัด พิชณุโลก. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปรารธนา จันทรพันธุ์. 2542. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าแม่และชุมชนประมง กรณีศึกษาเจ้าแม่เกาจิจันทบุรี.

พรรณนุพาน พริกและคณะ. 2549. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ปากน้ำโพที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของ คนไทยเชื้อสายจีน อำเภอเมือง จังหวัด นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระปลัด สิริกทุโท .2553. ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมการบูชาของชาวพุทธ : กรณีศึกษาพระ ธาตุหล้าหนองของ ประชาชน จังหวัด หนองคาย. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มอลกาจ คัลเชอร์. 2551. ประตู่ผู้วัฒนธรรมจีน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุขตามใจ

สถาพร เจริญกมลเกียรติ. 2544. ความเชื่อทางศาสนาของคนไทยเชื้อสายจีน : กรณีศึกษาวัดมังกรกมลาวาส. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สรัญ เพชรรัชนี .2545. ศาล เจ้า คน และกิ้ง : การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและเทพเจ้า ผ่านพิธีกรรมกินเจ ศาล เจ้าไหหลำบ้านปากกะเดะ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สรชัย พิสารบุตร เสาวรส ใหญ่สว่าง และปรีชา อัสวเดชาบุตร. 2549. การสร้างและประมวผล ข้อมูลจาก แบบสอบถาม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิทย์พัฒนา จำกัด

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ [ออนไลน์]. ครุขจีนปากน้ำโพ .เล่าตำนานเจ๊กสยาม เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2554 จาก <http://www.manager.co.th/China ViewNews.aspx?NewsID=9510000014329>

Comrey A.L., H.B. Lee. (1992). A first course in factor analysis. 2nd ed. Hillisdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.